

Knjižničarske kompetencije

Barbarić, Ana

Source / Izvornik: **Cjeloživotno učenje knjižničara : ishodi učenja i fleksibilnost, 2009, 57 - 68**

Book chapter / Poglavlje u knjizi

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:871468>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Cjeloživotno učenje knjižničara
ishodi učenja i fleksibilnost

Nakladnik

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Za nakladnika

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Projekt

Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost

Glavni voditelj projekta

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Stručna voditeljica projekta

Prof. dr. sc. Aleksandra Horvat

Recenzentice

Prof. dr. sc. Vlasta Vizek Vidović

Dr. sc. Maja Jokić

CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 718 748.

ISBN 978-953-500-080-8

Ova publikacija temelji se na radu koji je financirala Nacionalna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnologijski razvoj Republike Hrvatske. Mišljenja, nalazi i zaključci ili preporuke navedeni u ovoj publikaciji iskazuju mišljenje autora i ne odražavaju nužno stajališta Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnologijski razvoj Republike Hrvatske.

Cjeloživotno učenje knjižničara

ishodi učenja i fleksibilnost

Urednice

Aleksandra Horvat
Dijana Machala

Autori

Tihomil Maštrović
Aleksandra Horvat
Dijana Machala
Ana Barbarić
Marion Huckle
Tatjana Nebesny
Daniela Živković

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
Zagreb, listopad 2009.

Knjižničarske kompetencije

Ana Barbarić

Uvod

U Hrvatskoj je u tijeku izrada Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (HKO), strateškog projekta Vlade Republike Hrvatske. HKO će s kvalifikacijskim sustavima i okvirima drugih europskih zemalja biti sjedinjen kroz Europski kvalifikacijski okvir (EKO; engl. EQF – European Qualifications Framework).¹ Takav će zajednički europski referentni sustav, uz povezivanje kvalifikacijskih sustava i okvira različitih zemalja, u praksi djelovati i kao prevoditeljski alat koji će kvalifikacije činiti čitljivima.² Za raspravu o jezgrenim kompetencijama kao i kompetencijskom profilu u hrvatskom knjižničarstvu važno je istaknuti da Europski kvalifikacijski okvir kao instrument za promicanje cjeloživotnoga učenja obuhvaća opće obrazovanje i obrazovanje odraslih, strukovno obrazovanje i osposobljavanje, kao i visoko obrazovanje. EKO koristi osam kvalifikacijskih razina koje pokrivaju cjelokupni raspon kvalifikacija, od onih ostvarenih na kraju obveznog obrazovanja do onih koje se dodjeljuju na najvišoj razini akademskog i stručnog ili strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.³ Na ovom ćemo mjestu tek naglasiti da se spomenute kvalifikacijske razine zasnivaju na ishodima učenja, koji se, pak, definiraju pomoću kompetencija.⁴ Budući da se kvalifikacija definira kao formalni naziv za određeni stupanj (razinu i opseg) kompetencija određene osobe koji se dokazuje školskom

¹ The European qualifications framework (EQF). // European Commission. Education and Training. [citirano: 2009-09-08]. Dostupno na: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

² Pitanja i odgovori. // HKO – Hrvatski kvalifikacijski okvir. [citirano: 2009-09-08]. Dostupno na: http://www.vlada.hr/hr/aktualne teme i projekti/aktualne teme/hko_hrvatski_kvalifikacijski_okvir/pitanja_i_odgovori

³ Isto.

⁴ Isto.

svjedodžbom ili diplomom ili nekom drugom javnom ispravom koju izdaje mjerodavna ustanova,⁵ možemo zaključiti kako je razumijevanje onoga što čini sam pojam *kompetencija* ključno za snalaženje i pojedinaca i ustanova u procesu cjeloživotnoga učenja.

Sam pojam kompetencija došao je u žarište pozornosti akademske zajednice kada se primjenom nove paradigme u visokom školstvu, tj. uvođenjem kurikuluma usmjerenih na kompetencije, pokušao riješiti raskorak između stjecanja teorijskih znanja i razvoja praktičnih vještina u tradicionalnim studijskim programima.⁶ Vizek Vidović nas upozorava da su se prve ideje o obrazovanju utemeljenome na kompetencijama javile već 60-ih godina prošloga stoljeća te da su u međuvremenu razvijeni različiti konceptualni okviri: bihevioristički, konstruktivistički i holistički.⁷ Citirana autorica naglašuje kako unatoč različitim polazištima, navedena teorijska ishodišta dijele neka temeljna načela na kojima se upravo danas i razvija kompetencijski pristup kurikulumu u visokom obrazovanju.⁸ Razvojem informacijskog društva raste potreba za visokokvalificiranom radnom snagom, što je krajem prošlog stoljeća uvjetovalo promjenu u društvenim očekivanjima spram uloge i zadaća visokoškolskog obrazovanja. Tradicionalno visokoškolsko obrazovanje usmjereno na prijenos teorijskih i metodoloških znanja vezanih uz određenu disciplinu teško da je moglo odgovoriti povećanim zahtjevima za brzim i učinkovitim uključivanjem u svijet rada. Vizek Vidović ističe kako se tradicionalno visoko obrazovanje prigovorima da su novozaposleni dobro potkovani u teorijskim znanjima, ali nedovoljno osposobljeni za brzo uključivanje u svijet rada obično suprotstavljalo argumentima sveučilišne autonomije i akademskih sloboda kao ključnih uvjeta slobode istraživanja, poučavanja i javnog izražavanja.⁹ Zbog toga je jako zanimljiv pojam “društvene odgovornosti”, koji se, kako naglašuje citirana autorica, u novije vrijeme uvodi kao protuteža navedenim argumentima u razmatranja o ulozi sveučilišta, a koji pak podrazumijeva studijske programe koji će studente osposobiti tako da mogu brzo i učinkovito odgovoriti zahtjevima svog radnog okruženja.¹⁰

⁵ Pojmovnik. // HKO – Hrvatski kvalifikacijski okvir. [citirano: 2009-09-08]. Dostupno na: http://www.vlada.hr/hr/aktualne teme_i projekti/aktualne teme/hko_hrvatski_kvalifikacijski_okvir/osnovni_pojmovi

⁶ Vizek Vidović, Vlasta. Kompetencije i kompetencijski profili u učiteljskoj i nastavničkoj profesiji. // Planiranje kurikuluma usmjerenoga na kompetencije u obrazovanju učitelja i nastavnika : priručnik za visokoškolske nastavnike / urednica Vlasta Vizek Vidović. Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta ; Učiteljski fakultet Sveučilišta, 2009. Str. 33.

⁷ Isto.

⁸ Isto.

⁹ Isto.

¹⁰ Isto.

Držimo da je potrebno barem nešto načelno reći i o studijskim programima knjižničarstva u okviru tradicionalnog visokoškolskog obrazovanja. I u okviru takvog obrazovanja postojali su “klasični” profesionalni studijski programi poput prava i medicine, za koje se smatralo da studente u većoj mjeri od ostalih osposobljavaju za primjenu teorijskih i metodoloških spoznaja u profesionalnome kontekstu. Ne ulazeći na ovome mjestu u rasprave o konceptu te razini samostalnosti knjižničarstva kao znanstvene discipline u polju informacijskih i komunikacijskih znanosti, kao ni u prikaz i analizu posljedičnih razlika u nazivlju studijskih programa knjižničarskog usmjerenja, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu, željeli bismo istaknuti kako su, po našem mišljenju, programi knjižničarstva i u okviru tradicionalnog visokoškolskog obrazovanja u popriličnoj mjeri osposobljavali polaznike za primjenu teorijskih i metodoloških spoznaja u profesionalnome kontekstu. Kako je jedna od glavnih zadaća Bolonjskog procesa postizanje veće relevantnosti za svijet rada, ostaje da se vidi u kojoj će mjeri novoizrađeni studijski programi ispuniti taj cilj, odnosno u kojoj će mjeri hrvatske knjižnice kao poslodavci biti zadovoljni osposobljenošću “bolonjskih” prvostupnika i magistara struke za brzo uključivanje u svijet rada.

Određenje i vrste kompetencija u projektu *Tuning*

Projekt *Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi (Tuning educational structures in Europe*, dalje u tekstu *Tuning*) nastao je kao inicijativa europskih sveučilišta s ciljem građenja konkretnog općeg pristupa primjeni Bolonjskog procesa u visokom obrazovanju u različitim akademskim područjima.¹¹ Razrada takvog općeg modela uspostave kurikuluma usmjerenog na razvoj kompetencija ima cilj postizanja usporedivosti, prepoznatljivosti i razumljivosti studijskih programa za različite nacionalne i internacionalne nositelje interesa izvan uže akademske zajednice.¹² Sam projekt pokrenut je 2000. te danas uključuje većinu zemalja potpisnica Bolonjske deklaracije.

Na ovome mjestu naglašujemo kako je u okviru projekta *Tuning* razvijena metodologija za razumijevanje i usporedivost kurikuluma. U inicijalnoj fazi razvoja spomenute metodologije prikupljeni su i analizirani ažurni podaci o stanju visokog obrazovanja na europskoj razini, da bi

¹¹ Uvod u projekt *Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi : sveučilišni doprinos Bolonjskom procesu*. 2006. Str. 3-4. [citirano: 2009-09-30]. Dostupno na: <http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=content&task=view&id=155&Itemid=182>

¹² Vizek Vidović, Vlasta. Kompetencije i kompetencijski profili u učiteljskoj i nastavničkoj profesiji, str. 34.

se potom o njima raspravljalo u stručnim timovima grupiranim u devet akademskih područja: poslovni studiji, kemija, obrazovne znanosti, europski studiji, povijest, geologija, matematika, sestrinstvo i fizika.¹³ Kao što možemo primijetiti, projektom *Tuning* zasad, nisu obuhvaćene informacijske i komunikacijske znanosti, no to ne znači da dosadašnji rezultati projekta ne mogu poslužiti za primjenu pristupa *Tuning* i u ovom akademskom području. Primjerice, za tu svrhu može poslužiti razvijeni obrazac s pet točaka, o kojima su se vodile rasprave u radnim skupinama pojedinih akademskih područja. Riječ je o sljedećim točkama:

1. generičke kompetencije i prenosive vještine;
2. kompetencije specifične za pojedino akademsko područje;
3. uloga ECTS-a kao sustava za akumulaciju bodova;
4. pristupi učenju, poučavanju i vrednovanju ishoda učenja;
5. uloga unapređivanja kvalitete u obrazovnom procesu.¹⁴

Vidimo da projekt *Tuning* dijeli kompetencije u dvije različite vrste: područno-specifične te generičke ili prenosive. No, prije nego što nešto kažemo o oba skupa kompetencija, moramo se pozabaviti općim određenjem pojma.

O pitanju definicije pojma *kompetencija* u citiranoj se preglednoj brošuri projekta *Tuning* ističe kako se u tom području nailazi na više srodnih termina značenja kojih se donekle preklapaju: kapacitet, obilježje, sposobnost, vještina, kompetencija. Svi ti pojmovi opisuju pojedinca i ono što on ili ona mogu postići. No ti pojmovi imaju i uža određenja. Primjerice, izraz vještina vjerojatno se najčešće koristi kako bi se opisala mogućnost da se nešto učini. Često se upotrebljuje u množini kao “vještine”, ali ponekad ima uži smisao od pojma kompetencije.¹⁵ Time se objašnjava zašto je u *Tuning*u kao nadređen pojam odabran izraz *kompetencija*. Definicija samog pojma jest sljedeća: “U *Tuning*u pojam kompetencija počiva na integrativnom pristupu, koji na individualne mogućnosti gleda kao na dinamičku kombinaciju obilježja koja omogućuju kompetentnu izvedbu ili su dio finalnog proizvoda obrazovnog procesa. Kompetencije uključuju sljedeće elemente: znanja i razumijevanje (teorijsko znanje u akademskom području, kapacitet za spoznaju i razumijevanje), znanje o tome kako djelovati (praktična primjena znanja u određenim situacijama), znanje o tome kako biti (vrijednosti kao integralni elementi načina opažanja i življenja s drugima u društvenom kontekstu). Kompetencije predstavljaju mješavinu tih obilježja (uzimajući u obzir znanje i

¹³ Uvod u projekt *Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi*, str. 6 i 9.

¹⁴ Uvod u projekt *Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi*, str. 6.

¹⁵ Isto, str. 16.

njegovu primjenu, stavove, vještine i odgovornosti) te opisuju razinu ili stupanj u kojem ih je pojedinac sposoban upotrijebiti.”¹⁶

Nadalje je objašnjeno kako: “U tome kontekstu kompetencija ili skup kompetencija znači da osoba upotrebljuje određenu sposobnost ili vještinu za obavljanje zadatka na takav način koji dopušta procjenu njegove ili njezine razine postignuća. Kompetencije se mogu utvrđivati i razvijati. To znači da osoba ne posjeduje kompetencije u apsolutnom smislu, već u određenom stupnju koji se može smjestiti na kontinuumu razvijenosti te razvijati vježbom i obrazovanjem.”¹⁷

Kao što smo već istaknuli, u projektu *Tuning* kompetencije su svrstane u dva skupa. Kompetencije povezane s određenim akademskim područjem važne su za svaki obrazovni ciklus. One su usko povezane i sa specifičnim područnim spoznajama te se stoga nazivaju akademskim ili područnim kompetencijama. Takve kompetencije čine okosnicu pojedinih studijskih programa.¹⁸ Radne skupine akademskih područja obuhvaćenih projektom popisale su područne kompetencije kao orijentir za izradbu akademskog profila pri izradbi kurikuluma. No, neobično je važno da je u okviru projekta *Tuning* izdvojena i druga skupina kompetencija. Riječ je o generičkim kompetencijama koje se ponekad nazivaju i općima. Početna pretpostavka bila je da se kompetencije te vrste nisu eksplicitno navodile te sustavno razvijale kao obrazovni ciljevi u tradicionalnim studijskim programima. Opsežnim istraživanjima provedenim u okviru *Tuninga* među poslodavcima i diplomiranim studentima-zaposlenicima te su kompetencije prepoznate kao važnije za uspjeh u poslu nego one područno-specifične. Naime, u društvu punom promjena, koje stalno rađa nove zahtjeve, generičke ili opće kompetencije postaju sve važnije jer povećavaju mogućnost zapošljavanja.¹⁹

U preglednoj brošuri projekta *Tuning* navedeno je kako su radi kategorizacije generičkih kompetencija analizirani rezultati više od dvadeset studija. Primjerice, u određenoj mjeri *Tuning* uzima u obzir i rezultate OECD-ova (Organization for Economic Co-operation and Development) projekta DeSeCo (Definition and Selection of Competencies) koji generičke ili opće kompetencije dijeli na: autonomno ponašanje, interaktivnu uporabu oruđa (jezika i tehnologije) te interakciju u socijalno heterogenim skupinama.²⁰ No ipak, u okviru projekta *Tuning* izrađena je drugačija

¹⁶ Isto, str. 17.

¹⁷ Uvod u projekt *Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi*, str. 17.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Isto.

²⁰ Definition and Selection of Competencies (DeSeCo). // OECD. [citirano: 2009-09-30]. Dostupno na: http://www.oecd.org/document/17/0,3343,en_2649_39263238_2669073_1_1_1_1,00.html

klasifikacija generičkih kompetencija. Dakle, one se u *Tuningu* dijele na: instrumentalne, interpersonalne i sistemske.²¹ Konačni popis generičkih kompetencija razvrstanih u navedene kategorije izrađen je temeljem opsežnih analiza te ih navodi čak 30.

Instrumentalne kompetencije jesu:

- sposobnost analize i sinteze;
- sposobnost organiziranja i planiranja;
- temeljno opće znanje u području;
- utemeljenost znanja u profesiji;
- usmena ili pisana komunikacija na materinskome jeziku;
- znanje drugog jezika;
- osnovne vještine uporabe računala;
- vještine prikupljanja i upravljanja informacijama;
- rješavanje problema;
- odlučivanje.

Interpersonalne kompetencije jesu:

- kritičke i samokritičke sposobnosti;
- timski rad;
- međuljudske vještine;
- sposobnost rada u interdisciplinarnim timovima;
- uvažavanje različitosti i multikulturalnosti;
- sposobnost rada u međunarodnom okruženju;
- etička predanost.

Sistemske kompetencije jesu:

- sposobnost primjene znanja u praksi;
- istraživačke vještine;
- sposobnost učenja;
- sposobnost prilagodbe novoj situaciji;
- sposobnost proizvodnje novih ideja (kreativnost);
- vodstvo;
- razumijevanje stranih kultura i zemalja;
- sposobnost samostalnoga rada;
- planiranje i vođenje projekata;
- inicijativa i poduzetnički duh;
- briga za kvalitetu;
- volja za uspjehom.²²

²¹ Uvod u projekt *Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi*, str. 18.

²² Uvod u projekt *Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi*, str. 19.

Ovime ćemo završiti naš kratak prikaz projekta *Tuning*, u kojemu smo stavili naglasak na samo određenje pojma *kompetencija* te podjelu i popis generičkih ili općih kompetencija. Nadamo se da će u budućim projektnim ciklusima *Tuning* obuhvatiti zasad neuključene akademske discipline poput onih iz informacijskih i komunikacijskih znanosti. No, i bez toga i za naše je područje iznimno važno što je projekt naglasio potrebu razvoja generičkih ili općih kompetencija koje postaju sve važnije u pripremanju studenata za njihovu buduću društvenu ulogu s obzirom na zapošljivost i svjesno građanstvo.²³

ALA-ine kompetencije jezgre knjižničarstva

Dokument Američkoga knjižničarskog društva (*American Library Association* – ALA) o kompetencijama jezgre knjižničarstva²⁴ (vidi Prilog B), po našem mišljenju, svojom specifičnošću zahtijeva da nešto pobliže kažemo o njemu. Riječ je o dokumentu koji, u određenoj mjeri, možemo okarakterizirati kao profesionalni ili kompetencijski profil američke knjižničarske struke. Poznato je da izradba profesionalnih kompetencijskih profila spada u djelokrug rada strukovnih udruga na nacionalnoj i/ili međunarodnoj razini te da takvi dokumenti služe kao orijentacija poslodavcima, djelatnicima te svima onima koji izrađuju obrazovne programe. No, posebnost je što ALA, kao jedna od najvećih i strukovno najjačih nacionalnih knjižničarskih udruga, provodi postupak akreditiranja studija knjižničarstva i informacijskih znanosti²⁵ diplomske razine u SAD-u, Kanadi i Portoriku.²⁶ U zadnjoj inačici ALA-inih Standarda za akreditaciju diplomskih programa knjižničnih i informacijskih studija, objavljenoj 2008., naznačeno je kako ALA preko svog Odbora za akreditacije štiti javni interes te pruža vodstvo stručnjacima u području obrazovanja. Nadalje stoji kako budući studenti, poslodavci kao i cjelokupna javnost koja brine o kvaliteti knjižničnih i informacijskih usluga ima pravo znati je li pojedini obrazovni program kvalitetan.²⁷ U tom svjetlu ALA-in dokument o kompetencijama jezgre knjižničarstva ponajprije predstavlja onaj dio profesionalnog ili kompetencijskog profila namijenjenog kreatorima obrazovnih programa. Pošto dokument definira temeljno znanje koje moraju

²³ Isto, str. 8.

²⁴ ALA's core competences of librarianship. Final version. [citirano: 2009-03-31]. Dostupno na: <http://www.ala.org/ala/educationcareers/careers/corecomp/finalcorecompstat09.pdf>

²⁵ Na ovom mjestu referiramo se na anglo-američki koncept knjižnične i informacijske znanosti (*library and information science*).

²⁶ ALA-accredited programs. // ALA – American Library Association. [citirano: 2009-10-01]. Dostupno na: <http://www.ala.org/ala/educationcareers/education/accreditedprograms/index.cfm>

²⁷ Standards for accreditation of master's programs in library and information studies / adopted by the Council of the American Library Association. January 15, 2008. [citirano: 2009-10-01]. Dostupno na: <http://www.ala.org/ala/educationcareers/education/accreditedprograms/standards/index.cfm>

imati sve osobe koje stječu stupanj magistra struke na knjižničarskim i informacijskim studijima koje ALA akreditira, istaknuto je da knjižničari koji rade u školskim, sveučilišnim, narodnim i specijalnim knjižnicama, kao i knjižnicama tijela vlasti te u drugim stručnim sredinama moraju imati specijalizirano znanje koje nije navedeno u dokumentu.

Kompetencije jezgre knjižničarstva podijeljene su u osam kategorija u kojima se u različitim “omjerima” javljaju generičke ili opće odnosno područno-specifične kompetencije (prema ranije opisanoj podjeli projekta *Tuning*). Riječ je o sljedećim kategorijama: temelji struke, građa, organizacija zabilježenog znanja i informacija, tehnološka znanja i vještine, informacijska služba, istraživanje, stalno stručno usavršavanje i cjeloživotno učenje te administracija i upravljanje. Ne ulazeći pobliže u opis svake od navedenih kategorija, zaključujemo kako je ovakvim određivanjem ALA ukazala da se u kompetencijama jezgre knjižničarstva uz područno-specifične kompetencije moraju naći i one generičke ili opće.

CILIP-ov Korpus stručnoga znanja

Za razliku od ALA-inog dokumenta o kompetencijama jezgre knjižničarstva koji ne možemo u potpunosti podvesti pod kategoriju profesionalnog ili kompetencijskog profila, CILIP-ov dokument Korpus stručnoga znanja²⁸ (vidi Prilog C) predstavlja upravo takav profesionalni okvir. CILIP (*Chartered Institute of Library and Information Professionals*), sljednik nekadašnjeg (britanskog) Knjižničarskoga društva (*Libray Association*) navedenim dokumentom definira korpus stručnog znanja koje razlikuje knjižničare i informacijske stručnjake od stručnjaka iz drugih područja. U uvodnom dijelu dokumenta ističe se kako se Korpus stručnog znanja (*Body of Professional Knowledge – BKP*) odnosi na opća područja znanja koja sadrže zaokružene i temeljne koncepte. Naglašeno je kako BKP ne naznačuje stupanj znanja ili vještine koji pojedini praktičar mora postići kako bi ostvario određeni stupanj i/ili kvalifikaciju. To je opisano u drugim dokumentima koji zajedno tvore CILIP-ov Kvalifikacijski okvir (*CILIP's Qualifications Framework*).

Važno je istaknuti da su u dokumentu najvažniji dokumenti i poslovi vezani uza stručno znanje informacijskih stručnjaka (prema *Tuningu* područno-specifične kompetencije) nadopunjeni općim i prenosivim vještinama (generičkim kompetencijama). Dakle, za razliku od ranije prikazanog

²⁸ Body of professional knowledge // CILIP. [citirano: 2009-10-01]. Dostupno na: <http://www.cilip.org.uk/NR/rdonlyres/3CA8898C-902F-4B1F-AE07-58B0BAE6AEB2/0/BPK.pdf>

ALA-inog dokumenta, u BKP-u su, kako uostalom i sam njegov naslov sugerira, generičke kompetencije jasno razdvojene od područno-specifičnih. No, ono što je posebno zanimljivo jest to da ovaj dokument kao posebnu kategoriju uvodi okružje primjene. Na taj se način naglašuje kako informacijski stručnjaci djeluju u specifičnom okružju u kojemu se etička, pravna, politička i organizacijska pitanja trebaju razumjeti na odgovarajućoj razini.

Kompetencije informacijskih stručnjaka 21. stoljeća

Dokument Kompetencije informacijskih stručnjaka 21. stoljeća (vidi prilog A) američkoga Društva specijalnih knjižnica (*Special Libraries Associations* – SLA) također, poput CILIP-ova dokumenta, predstavlja profesionalni ili kompetencijski profil, doduše, u ovom slučaju - samo dijela struke. Ne ulazeći ovdje u potankosti dokumenta, željeli bismo tek komentirati postavljenu kategorizaciju kompetencija. Naime, kompetencije se u ovom dokumentu dijele u tri kategorije. Kompetencije nazvane osobnima sadržajno odgovaraju generičkim ili općim kompetencijama prema *Tuningu*. Jednako tako jasno je da se pod stručnim kompetencijama podrazumijevaju *Tuningove* područno-specifične kompetencije. No, zanimljivo je postojanje i treće kategorije kompetencija, onih temeljnih, za koje je istaknuto da povezuju stručne i osobne kompetencije. U dokumentu stoji da: “Kao obrazovana osoba, informacijski stručnjak razumije vrijednost nadogradnje i dijeljenja znanja s drugima; to se postiže kroz mreže udruga i kroz istraživački rad te predstavljanje njegovih rezultata na konferencijama, u publikacijama, kao i kroz najrazličitije oblike suradnje. Informacijski stručnjaci također prepoznaju i pridržavaju se etičkih vrijednosti struke. Važnost ovih dviju osnovnih temeljnih kompetencija ne može se dovoljno naglasiti; one su najmjerodavnije za vrijednost i opstanak struke.”²⁹ Iako je značajnost navedenih kompetencija neupitna, čini nam se da one po svom karakteru ipak spadaju u generičke ili opće, što bi značilo da je njihovo izdvajanje u posebnu kategoriju zapravo nepotrebno.

U svjetlu određenja i vrsta kompetencija u *Tuningu* te kompetencijskih profila u ukratko ocranim dokumentima, projektni tim projekta “Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost (CUK)” odlučio je da u provedenim aktivnostima, od anketnog istraživanja pa do radionica, rabi *Tuningovu* podjelu kompetencija u dvije kategorije. Navedeni kompetencijski profili ALA-e, CILIP-a i SLA, uz druge izvore, poslužili

²⁹ Competencies for information professionals of the 21st century. Revised ed., June 2003. [citirano: 2009-10-01]. Dostupno na: http://www.sla.org/PDFs/Competencies2003_revised.pdf

su kao polazište za izradbu popisa ponajprije područno-specifičnih kompetencija.

Kompetencije u hrvatskom knjižničarstvu

Hrvatsko knjižničarsko društvo (HKD), strukovna udruga hrvatskih knjižničara, za sada nije izradilo nacionalni kompetencijski profil. Na *I. radionici o kompetencijama i ishodima učenja u programima izobrazbe knjižničara*, održanoj u sklopu projekta CUK, 6. travnja 2009. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, bilo je, između ostalog, riječi i o kompetencijskom profilu. U drugom dijelu radionice, nakon kraćeg predavanja na kojem se 50-ak polaznika upoznalo s pojmom kompetencija u obrazovnim procesima te njihovom podjelom na generičke i područno-specifične, uslijedio je praktičan rad polaznika na izradbi kompetencijskog profila. Polaznici radionice podijeljeni su u dvije grupe, od kojih je jedna izrađivala popis generičkih ili općih kompetencija, a druga onih područno-specifičnih.

Rezultati su sljedeći:

- generičke ili opće kompetencije
 - opća, osobna i jezična kultura;
 - komunikacijska znanja i vještine;
 - informatička i informacijska pismenost;
 - sposobnost prenošenja znanja i vještina;
 - spremnost na kontinuirano učenje;
 - etičnost u postupanju s građom i ljudima.

- područno-specifične (stručne) kompetencije
 - informacijska pismenost;
 - profesionalna etika;
 - izgradnja zbirke – kvalitetan odabir građe u skladu s ciljevima i potrebama korisnika;
 - vrijednosna procjena građe;
 - kvalitetna pohrana;
 - poznavanje standarda i propisa;
 - upravljanje građom;
 - organizacija informacija o građi;
 - identifikacija i selekcija građe;
 - organizacija znanja (sadržajna);
 - praćenje, poznavanje, primjena standarda;
 - poznavanje i primjena metoda istraživanja.

Kao što se može primijetiti, neke se kompetencije ponavljaju u obje kategorije. Jednako tako, u okviru područno-specifičnih kompetencija neke se kategorije djelomično preklapaju. Napominjemo da je riječ o rezultatima radionice, izrađenim u vrlo kratkom, ograničenom vremenu, no smatramo da ih je korisno objaviti u ovakvom, “izvornom” obliku, kao poticaj Hrvatskome knjižničarskom društvu da što prije krene u izradbu nacionalnoga kompetencijskog profila knjižničara. U žustroj raspravi kojom je završio ovaj dio *I. radionice o kompetencijama i ishodima učenja u programima izobrazbe knjižničara* svi su prisutni takvu inicijativu, koja bi zacijelo doprinijela daljnjem profiliranju knjižničarske struke u Hrvatskoj, služeći kao orijentacija poslodavcima, zaposlenicima i tvorcima obrazovnih programa, ocijenili više nego potrebnom.

Umjesto zaključka

Na kraju bismo istaknuli da je u sklopu projekta CUK, iako to nije spadalo u njegove izravne ciljeve, izrađen barem inicijalni nacionalni kompetencijski profil knjižničarske struke. Naime, za potrebe anketnog istraživanja, o rezultatima kojega je više rečeno u drugom radu u ovoj knjizi, izrađeni su popisi kako generičkih tako i područno-specifičnih kompetencija. Nadamo se da će i taj doprinos potaknuti Hrvatsko knjižničarsko društvo da što žurnije pristupi sastavljanju tog neosporno važnog dokumenta.

Literatura

ALA-accredited programs. // ALA – American Library Association. [citirano: 2009-10-01]. Dostupno na: <http://www.ala.org/ala/educationcareers/education/accreditedprograms/index.cfm>

ALA's core competences of librarianship. Final version. [citirano: 2009-03-31]. Dostupno na: <http://www.ala.org/ala/educationcareers/careers/corecomp/finalcorecompstat09.pdf>

Body of professional knowledge // CILIP. [citirano: 2009-10-01]. Dostupno na: <http://www.cilip.org.uk/NR/rdonlyres/3CA8898C-902F-4B1F-AE07-58B0BAE6AEB2/0/BPK.pdf>

Competencies for information professionals of the 21st century. Revised ed., June 2003. [citirano: 2009-10-01]. Dostupno na: http://www.sla.org/PDFs/Competencies2003_revised.pdf

Definition and Selection of Competencies (DeSeCo). // OECD. [citirano: 2009-09-30]. Dostupno na: http://www.oecd.org/document/17/0,3343,en_2649_39263238_2669073_1_1_1_1,00.html

The European qualifications framework (EQF). // European Commission. Education and Training. [citirano: 2009-09-08]. Dostupno na: http://ec.europa.eu/education/life-long-learning-policy/doc44_en.htm

Pitanja i odgovori. // HKO – Hrvatski kvalifikacijski okvir. [citirano: 2009-09-08]. Dostupno na: http://www.vlada.hr/hr/aktualne teme_i_projekti/aktualne teme/hko_hrvatski_kvalifikacijski_okvir/pitanja_i_odgovori

Pojmovnik. // HKO – Hrvatski kvalifikacijski okvir. [citirano: 2009-09-08]. Dostupno na: http://www.vlada.hr/hr/aktualne teme_i_projekti/aktualne teme/hko_hrvatski_kvalifikacijski_okvir/osnovni_pojmovi

Standards for accreditation of master's programs in library and information studies / adopted by the Council of the American Library Association. January 15, 2008. [citirano: 2009-10-01]. Dostupno na: <http://www.ala.org/ala/educationcareers/education/accreditedprograms/standards/index.cfm>

Uvod u projekt *Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi* : sveučilišni doprinos Bolonjskom procesu. 2006. Str. 3-4. [citirano: 2009-09-30]. Dostupno na: <http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=content&task=view&id=155&Itemid=182>

Vizek Vidović, Vlasta. Kompetencije i kompetencijski profili u učiteljskoj i nastavničkoj profesiji. // Planiranje kurikuluma usmjerenoga na kompetencije u obrazovanju učitelja i nastavnika : priručnik za visokoškolske nastavnike / urednica Vlasta Vizek Vidović. Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta ; Učiteljski fakultet Sveučilišta, 2009. Str. 33-39.